

Следует отметить, что в США роман издавался под заглавием «There Is No Place Like Here», которое несет двойную нагрузку. Построенное на синтаксической модели поговорки «there is no place like home», оно содержит прямое отрицание, заявление об ирреальности происходящего в романе и в то же время постулирует принадлежность, приверженность любого человека к этому месту.

Антиномия «Здесь» – «Там» углубляется и конкретизируется при помощи оппозиции «Потеря» – «Находка», которая реализуется на разных структурно-смысловых уровнях романа.

1. Потерянные вещи. В «потерянном мире» Бобби Стэнли, молодой человек, который не вернулся домой когда ему было 16 лет, организовал Бюро находок («Lost and Found»). Работа Бобби состоит в том, чтобы собирать найденные вещи, сортировать их и находить им новых хозяев. По словам Бобби, вещи, оказавшиеся «Здесь», так же, как и люди, «had tasted life and then saw it slip away. And like most people here, they waited until they could taste it again» [3:163].

Бобби – своего рода связующая фигура между двумя мирами, и для него имя Сэнди Шорт оказалось не пустым звуком. Он находил вещи, принадлежащие Сэнди, на которые она, боясь потерять их, наклеивала ярлычки со своим именем. Символом принадлежности Сэнди обоим мирам является тот факт, что некоторые, особенно дорогие ее сердцу вещи (серебряные часы, которые подарил Грегори Бартон, М-р. Поббс, плюшевый медвежонок, забытый в доме у бабушки, дневник

Сэнди, исписанный признаниями в любви Грегори Бартону), возвращаются в реальный мир.

2. Потеря дороги в лесу – вот тот путь, которым Сэнди смогла попасть в мир «Здесь» и который принес ответы на все вопросы, мучившие ее с детства.

3. Пропавшие без вести люди, которые нашли свое место в Ином мире. Мемориал «Strength and Hope», посвященный всем без вести пропавшим, и барельеф, украшающий Зал Сообщества «Здесь», выглядят одинаково. Идея возникла независимо друг от друга в двух мирах: это отпечатки рук ищущих и пропавших, что подчеркивает тесную связь между близкими людьми. Отсюда невозможно вернуться, во всяком случае, никому еще не удавалось, но связь между мирами не рвется. Любовь, память близких – вот то, что соединяет эти миры.

4. И, наконец, на глубинном психологическом уровне – это потеря и обретение главной героиней себя, своей сущности. «Perhaps because I had spent so many years turning my own life upside down and looking for everything, I had forgotten to look for myself. Somewhere along the line I had forgotten to figure out who and where I was» [3:4].

Таким образом, романтическая оппозиция «Здесь» – «Там» в романе С. Ахерн интегрирует в своей семантике философский, лингвистический, художественный, субъективно-психологический аспекты и раскрывается в антиномии «Потеря» – «Находка», отражающей внутренний мир главной героини романа.

Литература

1. Коваленко А. Г. Художественный конфликт в русской литературе XX века (структура и поэтика художественного конфликта в русской литературе XX века). Пособие по спецкурсу / А. Г. Коваленко. – М. : Изд-во РУДН, 2001. – 57 с.
2. Лотман Ю. М. Феномен культуры / Ю. М. Лотман // Избранные статьи в 3 т. – Т. 1. Статьи по семиотике и топологии культуры. – Таллинн : Александра, 1992. – С. 34–45.
3. Ahern C. There's No Place Like Here / C. Ahern. – N.Y. : Hyperion, 2006. – 271 p.

УДК 811.161.2*42

З. Р. Тищенко

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Стан і перспективи дослідження поетичної мови Тараса Мельничука

Тищенко З. Р. Стан і перспективи дослідження поетичної мови Тараса Мельничука. У статті з'ясовано стан вивчення в сучасній вітчизняній філології поетичної творчості Тараса Мельничука. Нечисленні літературознавчі студії присвячені аналізу місця творчості письменника в новітній літературі. У працях літературознавців розглянуто жанрово-стильові особливості творів, проаналізовано систему образів, їх символіку, схарактеризовано світоглядно-естетичні доміанти в контексті шістдесятництва. Об'єктом сучасних мовознавчих досліджень поетичної мови Т. Мельничука є архетипні символи, епітетні словообрази на позначення кольору, діалектизми, незузальні іменники-деривати. Існують принагідні дослідження мовотворчості Т. Мельничука у контексті вивчення сучасної української поезії. Окреслено перспективні напрямки лінгвістичного дослідження поетичної мови Тараса Мельничука, зокрема стилістико-синтаксичну організацію поетичного тексту як репрезентанту ідіостилю письменника.
Ключові слова: поетична мова, поетичний текст, ідіостиль, поетичний синтаксис, стилістико-синтаксична організація тексту.

Тищенко З. Р. Состояние и перспективы исследования поэтического языка Тараса Мельничука. В статье определено состояние исследования в современной отечественной филологии поэтического творчества Тараса Мельничука. Малочисленные литературоведческие студии посвящены анализу места творчества писателя в новейшей литературе. В работах литературоведов рассмотрены жанрово-стилевые особенности произведений, проанализирована система образов, их символика, охарактеризованы мировоззренческо-эстетические доминанты в контексте шестидесятников. Объектом современных языковедческих исследований поэтического языка Т. Мельничука есть архетипные символы, эпитетные словообразования на обозначение цвета, диалектизмы, неузальные существительные-дериваты. Существуют попутные исследования языкотворчества Т. Мельничука в контексте изучения современной украинской поэзии. Очерчены перспективные направления лингвистического исследования поэтического языка Тараса Мельничука, в частности стилистико-синтаксическая организация поэтического текста как репрезентанта идиостиля писателя.
Ключевые слова: поэтический язык, поэтический текст, идиостиль, поэтический синтаксис, стилистико-синтаксическая организация текста.

Tyshchenko Z. R. The status and prospects of studies of the poetic speech of Taras Melnychuk. The article clarified the state of study in modern Ukrainian Philology of the poetics works of T. Melnychuk. Few literary studio devoted to the analysis of the place of the writer in the new literature. The writing of literary critics considered the genre-stylistic features of the works, their symbols, characterized by ideological aesthetic dominants in the context of the sixties. The object of modern linguistic research of the poetic language of T. Melnychuk is archetype characters epithets kavooras on the colour symbol, dialect, unusual derivative nouns. There are some studies novotwist. T. Melnychuk in the context of the study of Ukrainian poetry. Outlined promising areas of linguistic study of poetic language T. Melnychuk, in particular stilistika-syntactic organization of the poetic text, as the representative of beastily writer.
The key words: poetic language, poetic text, destil, poetic syntax, stilistika-syntactic organization of the text.

Важливе місце в культурному житті сучасної України відіграє творчість Тараса Мельничука. У передмові до поетичної збірки «Князь роси» М. Жулинський називає його гідним нащадком Шевченка як Пророка України [10]. В. Стус, захоплюючись поезією Т. Мельничука, пише: «Слався Україно! На одній із твоїх галузок – Галичині – з'явився новий Франко – Тарас Мельничук» [15]. Дослідники творчості Тараса Мельничука називають його Стратотерпцем [23], Небожителем [4].

На сьогодні є чимало публікацій, присвячених життєвому і творчому шляху письменника, зокрема І. Малковича [21], В. Качкана [17], І. Андрусяка [1], В. Кирищука [18], І. Пелипейка [25], І. Калинця [15], В. Рябого [27], Д. Гриньківа [6], М. Васильчука [3], В. Карп'юка [16], Г. Штона [31] та багатьох інших.

Одним із перших монографічних літературознавчих досліджень поезії автора стала дисертація С. Кута «Своєрідність художнього мислення Тараса Мельничука» (2001). Науковець окреслює концептуальні засади художнього мислення письменника, інтерпретує його творчість у річизні актуальних проблем українського та світового літературознавства, виявляючи певні тенденції в осмисленні поетичного тексту автора [20].

У праці І. Зелененької «Образна система та метафоричність поезії Тараса Мельничука» (2009) проаналізовано образи лірики поета, що становлять формально-семантичну та естетичну системи, зокрема метафорику та символіку. Установлено, що художній образ у поезії Т. Мельничука є одним із найважливіших способів екзистенції, це концептуальна основа побудови метафори,

метонімії та алегорії. Міфізований, кодований символ і метафора визначаються дослідницею як головні художні засоби творчості поета [12].

М. Васильчук подає окремі відомості щодо поетичного доробку Т. Мельничука в навчально-методичному посібнику «Літературне краєзнавство»: Коломия і Коломиєщина ХХ століття» (2007), зокрема з'ясовує витoki його волелюбної творчості в контексті шістдесятництва, особливості табірної поезії письменника і творів періоду національно-культурного й державного відродження в Україні [3].

Стаття О. Шаф «Лірика Тараса Мельничука та Василя Симоненка: світоглядно-естетичні паралелі в контексті шістдесятництва» (2011) присвячена вивченню художніх доміант «віддалених» (географічно та ментально) митців, що належать до шістдесятників [29]. Автор наголошує на тому, що поетичні збіги у творчості письменників випливають з естетики шістдесятництва з її персоналізмом, патріотизмом, екзистенційно тонким переживанням. О. Шаф у навчальному посібнику, до якого ввійшов розділ «Поезія Тараса Мельничука: жанрово-стильові алгоритми», розглядає стильові доміанти лірики та жанр мініатюри майстра слова [28].

Помітний інтерес до творчості Тараса Мельничука виявляють мовознавці. На сьогодні маємо кілька студій, присвячених висвітленню конкретних питань лінгвопоетики творів письменника. Зокрема, Ю. Зуєнко, досліджуючи архетипні символи в поезії Т. Мельничука, зазначає, що архаїчні образи як елементи сучасної модерної стильової системи реалізують свій символічний потенціал у творах, які відзначаються специфічною поетикою та особливим відображенням світу. На думку автора, у глибоко індивідуалізованих поетичних контекстах семантика традиційних символів виявляється з

різним ступенем виразності – від однозначності до максимального затемнення чи приглушення [13]. В іншій розвідці дослідниця аналізує епітетні словообрази як художньо-сміслові доміанти поезій Т.Мельничука, доводячи, що використані автором епітети не лише органічно переплетені з іншими образами-символами, а й утворюють з ними неподільне художнє ціле. Поезія Т.Мельничука базується на символічному коді української народної словесності, письменник трансформує окремі її складники, що зумовлює неповторність художнього світу його поезії [14].

Архетипні символи є стильовою доміантою поезії Т.Мельничука. За спостереженнями М. Жулинського, поет мислить образним комплексом народної культури. У його творах яскраво виражений синтез традиційного поетичного ладу з модерним, що створює «справді неповторний, сучасний, автономний, поетичний світ» [10].

Названі роботи вітчизняних дослідників, присвячені висвітленню особливостей поетичної мови автора, по суті, й вичерпують мовознавчий доробок новітньої лінгвістики. Більшою мірою творчість Т.Мельничука вивчається принагідно в контексті дослідження більш широких проблем, що стосуються стильової палітри сучасної поезії, її образних засобів. Так, О. Шумейко, визначаючи особливості творення комічного в українській поезії другої половини ХХ століття, зокрема на лексико-фразеологічному рівні, залучає різноманітний матеріал, у тому числі й твори Т.Мельничука [30].

Р.Ріжко в дисертаційній роботі «Семантико-стилістичні доміанти в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ століття» (2010) залучає до аналізу поезію Т.Мельничука для вивчення особливостей формування та функціонування доміантних засобів образності в українській поезії означеного періоду, розкриває їх види та структуру. Науковець доходить висновку, що мовна майстерність шістдесятників ґрунтується на принципах когнітивної метафоричності, схильності до вербального експерименту, контрасту тощо [26].

Л.Пена аналізує гуцульські діалектизми, ужиті в поетичній збірці Т.Мельничука «Чага», із погляду частиномовної належності, визначає їх групи за значенням та висвітлює текстотвірні функції. Досліджено, зокрема, те, що в поезіях цієї збірки широко представлені найрізноманітніші пласти гуцульської лексики, які майстерно залучаються для художнього змалювання дійсності. У поезії Т.Мельничука відчутна глибока закоріненість у живодайний ґрунт рідної говірки, замилювання діалектними перлинами. Письменник, використовуючи територіально марковані слова, прагне зробити вузькодialeктне загальнонаціональним надбанням [24].

К.Дюкар характеризує структурно-семантичні особливості окремих оказіональних суфіксальних іменників-дериватів у мовотворчості

Т.Мельничука та виявляє найпоширеніші відхилення від узуальних канонів в авторському дериваційному процесі. На матеріалі поетичної мови письменника дослідниця розглядає множинність комбінацій оказіонального поєднання твірної бази й форманта в межах однієї словотвірної моделі, аналізує явище черезкрокової деривації та появи лакун у словотвірних ланцюжках [9].

У цілому, незважаючи на високе мистецьке поцінування, поетична спадщина Т.Мельничука до цього часу залишається недостатньо вивченою і навіть поки що не відкритою по-справжньому. Стилістично-синтаксична організація поетичної мови письменника є важливим репрезентантом його ідіостилю. «Складні ряди асоціативних побудов поетичних текстів Тараса Мельничука дають змогу говорити про стильову неповторність, прагнення автора до принципово нових виражальних можливостей поезії. Йдеться про потік свідомості, колаж, образний монтаж, музикальні асоціації звукових поєднань, джерело яких – природна гармонія української мови» [6].

Питання синтаксичної організації художніх текстів як у структурному, так і стилістичному аспектах є одним із найважливіших у мовознавстві. На сьогодні маємо численні праці вітчизняних і зарубіжних лінгвістів (В.Виноградов, Г.Винокур, П.Дудик, С.Єрмоленко, І.Ковтунова, А.Папіна, Р.Якобсон), присвячені різним аспектам експресивного синтаксису. Науковий інтерес до синтаксичної організації поетичної мови із часом не послаблюється, що засвідчують праці О.Бистрової [2], Д.Данильчука [7], Н.Дубової [8], А.Загнітка [11], Д.Колоди [19]. У вітчизняній мовознавчій науці поетичний синтаксис хоч і має давню традицію дослідження, але питання синтаксичних перетворень, вплив останніх на стилістику мовних засобів, синтаксичну організацію художнього тексту вивчені недостатньо.

Синтаксис поетичної мови Т.Мельничука не є настільки специфічним, щоб говорити про порушення і тим паче про руйнування усталених норм мовлення, як це спостерігається в українських поетів 1920-30-их рр. (М.Семенко, ГеоШкурупій, ранні М.Бажан, П.Тичина) і багатьох сучасних поетів (Ю.Андрухович, Ю.Позаяк, С.Либонь, С.Жадан та ін.). Однак синтаксична будова поезій Тараса Мельничука забезпечує упізнаваність віршованих рядків як таких, що належать перу цього автора і є невід'ємним компонентом ідіостилю письменника.

Наші власні спостереження значною мірою спонукали до необхідності виявити в поетичних текстах Т.Мельничука синтаксичні виражальні засоби, схарактеризувати їх у контексті індивідуального стилю письменника, визначити роль стилістичних прийомів та експресивних засобів синтаксису. Передбачувана наукова новизна майбутнього дослідження полягає в тому,

що вперше буде здійснено комплексний синтаксичний аналіз поетичної мови Т. Мельничука, яка становить значний інтерес для вивчення в галузі текстолінгвістики.

Подальше вивчення поезії автора поживить зацікавленість у сфері мельничукознавства, адже письменник «має від природи яскравий, самобутній і щедрий талант, створив неповторний і

життєствердний світ зі своїм способом думання й почування» [25], а «до кожного українського Тараса треба підніматися» (В. Герасим'юк) [16]. Поетичний синтаксис потребує дослідження у зв'язку з особливостями художнього мислення Т. Мельничука. Саме системний аналіз синтаксичної організації поезики як компонента ідіостилію митця є актуальним та перспективним.

Література

1. Андрусяк І. Інтуїтивна поезія Тараса Мельничука в контексті «витісненого» покоління / І. Андрусяк // Буковинське віче. – 1993. – 15 верес.
2. Бистрова О. Домінантний образ і поетичний синтаксис / Олена Бистрова. – Вісник Львів. ун-ту: Серія філол. – 2004. – Вип. 35. – С. 49–59.
3. Васильчук М. Про Тараса Уторопського : [Т. Мельничук] // Перевал. – 2006. – № 2–3. – С. 310–313.
4. Гнатюк Н. Крім честі, у мене нічого не лишилось / Н. Гнатюк // Культура. – 1998. – № 158.
5. Григоров А. Поет з високим даром слова / Аделя Григоров // Німчич: літ.-мистец. альманах. – 2006. – № 1 (2).
6. Гриньків Д. Бородатий портрет : [пам'ять Т. Мельничука] / Д. Гриньків // Галичина. – 2002. – 20 серп. – С. 7.
7. Данильчук Д. В. Поетичний синтаксис Василя Стуса в аспекті художньої комунікації : автореф. дис. ... канд. філ. наук : 10.02.01 – «Українська мова» / Д. В. Данильчук – К., 2006. – 19 с.
8. Дубовая Н. В. Синтаксис как доминанта структурной организации поэтического текста (анализ стихотворения И. Бродского «Ниоткуда с любовью...») / Н. В. Дубовая // Лингвистический аспект художественного текста : сб. науч. ст. – Хабаровск : Из-во ХГПУ, 1999. – С. 19–26.
9. Дюкар К. В. Неузальні іменники-деривати в ліриці Т. Мельничука (особливості структури й семантики) / Катерина Валеріївна Дюкар // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Вип. 69. – №1080 Серія: Філологія. – 2013. – С. 213–218.
10. Жулинський М. Князь роси / М. Жулинський // Мельничук Т. Князь роси : вірші. – К. : Молодь, 1990. – С. 4–5.
11. Загнітко А. Синтаксичний макросвіт Василя Стуса / А. Загнітко // Актуальні проблеми української літератури і фольклору. – Вип. 6: Василь Стус в контексті європейської літератури. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – С. 254–261.
12. Зелененька І. А. Образна система лірики Тараса Мельничука : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.01.01 / І. А. Зелененька ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2009. – 15 с.
13. Зуенко Ю. І. Архетипні символи в поезії Т. Мельничука / Ю. І. Зуенко // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2004. – № 607. – С. 214–218.
14. Зуенко Ю. І. Епітетні словообрази як художньо-сміслові доміанти поезій Тараса Мельничука / Ю. І. Зуенко // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – 2005. – №707. – Вип. 46 – С. 63–66.
15. Калинець І. Покелішкуймо, брате! : [в пам'ять про Тараса Мельничука, якому 20 серпня 1998 року виповнилося б 60 літ] / І. Калинець // Гуцульщина. – 1998. – № 2–3. – С. 29–31.
16. Карп'юк В. Пазли долі Тараса Мельничука / В. Карп'юк // Перевал. – 2011. – № 2/3 (зошит № 2). – С. 483–487.
17. Качкан В. Зі страждання і болю – справжня поезія: [літературна символіка Тараса Мельничука] / В. Качкан // Західний кур'єр. – 1992. – 12 берез.
18. Киришук В. Зі спогадів Т. Мельничука / В. Киришук // Освітнянський вісник. – 1995. – 10 квіт.
19. Колода Д. В. Поетичний синтаксис Юрія Левітанського: реалізація принципу кінематографічності : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Д. В. Колода; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2011. – 20 с.
20. Кут С. М. Своєрідність художнього мислення Тараса Мельничука: автореф. дис. канд. філол. наук / С. М. Кут. – Івано-Франківськ, 2001. – 19 с.
21. Малкович І. Кілька необв'язкових міркувань про «Князя роси»: [на здобуття Державної премії ім. Т. Шевченка] / І. Малкович // Літературна Україна. – 1992. – 6 лют. – С. 5.
22. Мельничук Т. Твори : в 3 т. – Коломия : Вік, 2003. – С. 1.: фото
23. Пасічник О. Поезія Тараса Мельничука / Олександр Пасічник // Гуцульщина. – 1998. – Ч. 53. – С. 6–7.
24. Пена Л. І. Діалектна лексика у поезії Тараса Мельничука / Л. І. Пена // Науковий часопис Національного пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – Сер. 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови: збірник / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 6. – С. 39.
25. Поет з високим даром слова (до 75-річчя з дня народження Тараса Мельничука) : пам'ятка користувачу / Надвірнянська ЦРБ; уклад. М. Гринюк; відп. за вип. М. Кушнерчук. – Надвірна, 2013. – 18 с.
26. Ріжко Р. Л. Семантико-стилістичні доміанти в поетичних текстах письменників Прикарпаття / Руслана Ріжко // Вісник Прикарпатського нац. ун-ту ім. Василя Стефаника : зб. наук. праць / наук. ред. В. В. Грещук. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 25–26 : Філологія. – С. 245–250.
27. Рябий В. Останній з мандрівних поетів: [штрихи до портрета Тараса Мельничука] / В. Рябий // Дзвін. – 1996. – № 1. – С. 145–153.
28. Шаф О. В. Еволюція жанрів української лірики рубежу ХХ – ХХІ століть : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ольга Шаф; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – К. : Просвіта, 2012. – 271 с.
29. Шаф О. Лірика Тараса Мельничука та Василя Симоненка: світоглядно-естетичні паралелі в контексті шістдесятництва / Ольга Шаф // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – 2011. – Вип. 15. – С. 304–307.
30. Шумейко О. А. Мовні засоби творення комічного в сучасній українській поезії (на матеріалі творів другої половини ХХ століття) : дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Шумейко Олена Анатоліївна; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2007. 198 арк. – Бібліогр.: арк. 168–194.
31. Штонь Г. Тарас : [про Т. Мельничука] / Г. Штонь // Укр. літ. газета. – 2011. – 22 квіт. – С. 14–15.